

Informatienota voor de raad

Datum 10 oktober 2022

Onderwerp	Bestaanszekerheid Zwolle
Versienummer	V1.7

Portefeuillehouder M.W.J. van Willigen; D de Jong, P. Guldemon.

Informant G.M.L. Wijffels, E. Molendijk

Afdeling Concernstaf

Telefoon 038 498 3104

Email G.Wijffels@zwolle.nl

Bijlagen

1. Bestaanszekerheid Zwolle: huidige maatregelen
2. Bestaanszekerheid Zwolle: aanvullende maatregelen

Wij stellen u voor kennis te nemen van: De informatienota Bestaanszekerheid Zwolle voor de Raad in het kader van de begrotingsbehandeling 2023.

Datum

10 oktober 2022

Inleiding

Dat Zwollenaren zich vandaag de dag zorgen maken om hun financiën, is grotendeels te wijten aan de stijgende energieprijzen en daaropvolgende inflatie. Een steeds groter deel van het besteedbaar inkomen wordt opgeslokt door de energierekening. Met de winter in aantocht groeien de zorgen. Niet alleen hebben de hoge energiekosten invloed op de financiële situatie van inwoners en ondernemers, maar ook de mentale gesteldheid heeft eronder te lijden. De onzekere toekomst over de kosten van gas, benzine en boodschappen maakt dat stress gerelateerde klachten zullen toenemen. Ook ondervoeding, sociale uitsluiting en faillissementen zijn (mogelijke) directe gevolgen van de hoge energierekening.

Dit heeft als gevolg dat de armoede toe neemt zowel bij de laagste inkomens als ook bij de middeninkomens. Het is een complexe problematiek, waarbij het nu niet meer gaat over een laag inkomen, maar over (langdurig) hoge vaste lasten. Hierdoor komen veel meer mensen in financiële problemen, ook de huishoudens die eerder nooit ondersteuning nodig hadden. Naast armoede verwachten we dat meer mensen te kampen krijgen met betalingsachterstanden en schuldenproblematiek.

Het beeld bij ondernemers is heel divers. We zien dat een deel van de ondernemers, veelal Mkb'ers, worden bedreigd in hun bestaansrecht ten gevolge van hoge energierekeningen, afnemende koopkracht, 13% extra werkgeverslasten op het minimumloon en het niet kunnen verrekenen van oplopende kosten in hun product of dienst. Er zijn bedrijven die tijdelijk de productie stilleggen. Tegelijkertijd zijn er ook ondernemers waar het heel goed meegaat, denk bijvoorbeeld aan de bouwsector. In een aantal sectoren heerst nog steeds een tekort aan personeel.

Op dit moment heeft het Rijk een aantal ondersteunende maatregelen getroffen voor inwoners en een regeling voor ondernemers (TEK) aangekondigd. Er is nog onduidelijkheid of de maatregelen voldoende zijn voor de kwetsbare huishoudens en ondernemers. Als Zwolle zoeken wij aansluiting bij de rijksregelingen en brengen inwoners en ondernemers zoveel mogelijk hiermee in verbinding. De uitdaging is om naast incidentele financiële maatregelen die nu in eerste instantie worden getroffen, tegelijkertijd ook te werken aan structurele maatregelen, zoals duurzaamheidsmaatregelen die bijdragen aan het verlagen van de energiekosten. Het is in deze onzekere tijd moeilijk de toekomst te voorspellen en meteen een adequaat plan te maken voor de langere termijn. Daarom komen we met een flexibel voorstel, waarbij we dat doen, wat het meest urgent is, aanvullend op rijksmaatregelen en reeds opgenomen maatregelen in de begroting 2023.

In Zwolle willen we een inclusieve samenleving met handelingsperspectief, waarin iedereen mee kan doen en onze inwoners gelijke kansen hebben op een zelfredzaam leven. Armoede en het ontbreken van bestaanszekerheid spelen een cruciale rol in diverse problematiek bij kinderen en volwassenen. Gelukkig kent Zwolle een stevig netwerk, Zwolle Armoedevrij!, waarin inwoners, partners en gemeente samen zorgen voor een vangnet. Vooral nu is dat vangnet van groot belang. Het bieden van bestaanszekerheid vraagt om een integrale aanpak, waarbij de samenwerking met andere partners wordt gezocht, die een rol spelen in de aanpak van armoede, schulden, werkgelegenheid, energie-armoede en ondersteuning van ondernemers in de stad. Naast deze partners is ook een rol weggelegd voor de maatschappelijke voorzieningen in de stad als bibliotheek, sportclubs, wijkcentra etc.

Voor onze strategie hebben we veel geleerd van de Covid pandemie en het coronaherstelfonds. De grote hoeveelheid rijksregelingen vraagt om voldoende uitvoeringskracht om de juiste doelgroepen te

Datum 10 oktober 2022

bereiken, communicatie uit te breiden en te sturen op een integrale aanpak. Daarnaast zien we dat de ontwikkelingen steeds doorgaan en nieuwe doelgroepen worden geraakt, dat vraagt een wendbare en flexibele aanpak. Te midden van deze intense ontwikkelingen kan Zwolle ook eigenstandig aanvullende maatregelen nemen, daar waar dit het meeste nodig is en maatwerk wordt gevraagd. Dit gebeurde bijvoorbeeld in Coronatijd met de kwijtschelding van de Precariobelasting voor ondernemers. Waar zinvol kiezen we eerst voor een collectieve aanpak als hiermee individuele maatregelen worden voorkomen; denk hierbij aan ondersteuning van maatschappelijke voorzieningen ten behoeve van ons allemaal.

Voor het laatste kwartaal van 2022 en komend jaar 2023 pakken we het vraagstuk op via inzet op dienstverlening voor inwoners en ondernemers, het energiespoor en samenwerking met de sociale basis. Daarnaast ontwikkelen we een aanpak voor de langere termijn. Ten tijde van Corona hebben we veel geleerd over de dienstverlening aan ondernemers. Die inzichten en gebruikte structuren kunnen ons nu ook verder helpen. Ook verkennen we de mogelijke oprichting van een collectiviteitsfonds in de stad.

Kernboodschap

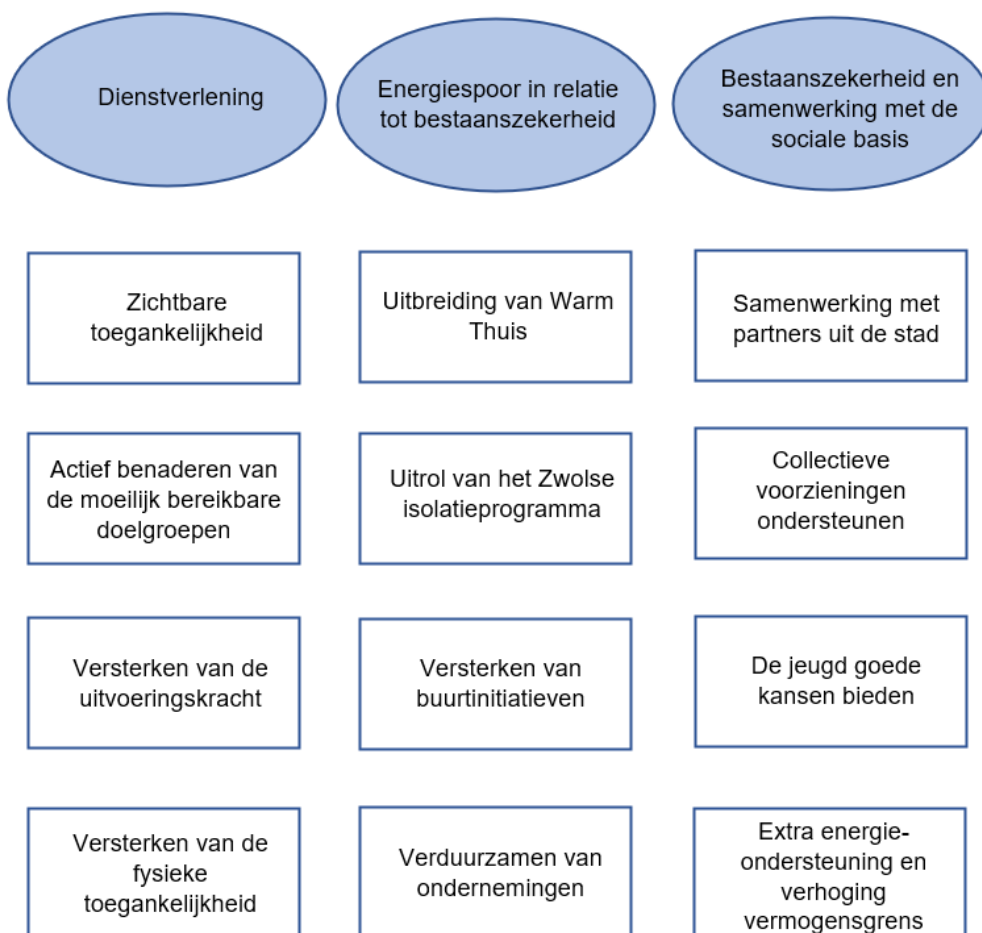
We voorzien dat een grote groep inwoners en ondernemers hard wordt geraakt door de oplopende inflatie en onderliggende extreme situatie op de energiemarkt. Met zorgwekkende gevolgen voor de bestaanszekerheid van deze Zwollenaren. Tegelijkertijd hebben we onvoldoende zicht op het effect van ingezet Rijksbeleid. Duidelijk is dat we als lokale overheid niet “de” sleutel hebben voor een oplossing van dit macroprobleem. Dat neemt niet weg dat we volop inzetten op ondersteuning van inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers in de stad. Dit door inzet en het beter vindbaar maken van bestaande regelingen en middelen, zoals bijzondere bijstand. In deze nota zetten we onze inspanningen op dit vlak nog eens op een rij. We stellen voor een fonds in te stellen waaruit aanvullende ondersteuningsmaatregelen kunnen worden gefinancierd, bestaande regelingen verruimd en uitvoering kan worden gegeven aan reeds voorgestelde rijksmaatregelen. Het fonds wordt beheerd door een aan te stellen opgavemanager “Bestaanszekerheid”. Diens taak is ook het bewaken van de samenhang en integraliteit van de diverse regelingen en maatregelen.

Toelichting

De huidige aanpak en mogelijke aanvullende maatregelen om de bestaanszekerheid voor inwoners en ondernemers te borgen hebben we hier kort voor u samengevat. Dit aan de hand van drie sporen: dienstverlening voor inwoners en ondernemers, energie en samenwerking met de sociale basis. In bijlagen 1 en 2 vindt u een uitgebreide toelichting. Een deel van de maatregelen voor 2022 en 2023 zijn ad-hoc maatregelen voor de korte termijn (2022-2023). De maatregelen om te komen tot duurzame besparing van energie en verlagen van energielasten zijn gericht op een structurele verandering, zodat we beter uit deze moeilijke periode tevoorschijn komen.

Datum 10 oktober 2022

Schema aanpak bestaanszekerheid Zwolle

1. Dienstverlening voor inwoners en ondernemers

Huidige aanpak

Voor het jaar 2022 kunnen inwoners bij de gemeente Zwolle een energietoeslag ontvangen ter hoogte van 1300 euro. Als inkomensgrens geldt dat het inkomen niet hoger is dan 130% van de bijstandsnorm. Aanvragen zijn mogelijk tot 1 februari 2023. Tijdelijk kan bijzondere bijstand worden aangevraagd in situaties waarin mensen ondanks de toeslag een bovengemiddeld hoge energierekening moeten betalen.

De energietoeslag wordt al volop aangevraagd door met name huishoudens die we als gemeente al kennen en actief kunnen attenderen op de regelingen. Om huishoudens die eerder geen beroep deden op gemeentelijke ondersteuning ook te kunnen bereiken, wordt ingezet op het verbeteren van de vindbaarheid en benutting van inkomensvoorzieningen. Hierbij is oog voor laaggeletterdheid en niet-digivaardige inwoners. Het onderzoek naar de Zwolse stadspas, waarmee makkelijker toegang tot gemeentelijke regelingen kan worden gerealiseerd sluit hier goed op aan.

Datum 10 oktober 2022

Voor ondernemers geldt dat zij aanspraak kunnen doen op verschillende regelingen voor (financiële) ondersteuning, zoals de regeling Bbz (Besluit bijstandverlening zelfstandigen), de schuldhulpdienstverlening en de scan Vitaal Vooruit. Ten tijde van de Covid-pandemie is gebleken dat ondernemers zich voor financiële hulp vaker richten op rijksregelingen dan op gemeentelijke ondersteuning.

Aanpak voor de komende tijd: 2022-2023

Om de vindbaarheid van en bekendheid met de regelingen voor de groep die hier recht op heeft te verbeteren, wordt extra ingezet op communicatie over de regelingen naar inwoners en ondernemers, het vinden van moeilijk bereikbare inwoners en op het beantwoorden van vragen over financiële zorgen. We versterken de uitvoeringskracht van sociaal raadslieden, schuldhulpverlening en het klantcontactcentrum. De nadruk ligt op het verbeteren van de fysieke toegankelijkheid middels de inrichting van een fysiek loket.

Een plan van aanpak om de vindbaarheid van c.q. bekendheid met bestaande inkomensvoorzieningen te vergroten, wordt als onderdeel van het programma dienstverlening en toegankelijke stad voorbereid. Voor dit programma met een looptijd tot en met 2027 wordt een voorstel aan de gemeenteraad voorbereid in 2023. Mogelijk kan de gemeente een rol spelen in de uitvoering van een nationaal noodfonds.

Voor de ondernemersdienstverlening wordt zo nodig een Coördinatie Team Ondernemers – zoals ook opgericht tijdens corona – in positie gebracht om de gemeente te verbinden met interne en externe partijen. Daarnaast verkent de gemeente de speelruimte van een Bbz-uitkering voor financiële ondersteuning aan ondernemers in 2023.

2. Energiespoor in relatie tot bestaanszekerheid

Huidige aanpak

In relatie tot het energiespoor vormt Warm Thuis een belangrijk initiatief voor de bestrijding van (energie)armoede. Het programma Energietransitie zet in op het halen van de doelstellingen uit het klimaatakkoord, maar is met de ontwikkelingen op de energiemarkt ook zeer relevant voor de bestaanszekerheid van inwoners en ondernemers en wil hier expliciet aan bijdragen. Op basis van criteria geformuleerd door TNO worden in het vierde kwartaal van 2022 kwetsbare huishoudens ondersteund in het isoleren en verduurzamen van hun woningen. Concreet wordt de isolatie van 175 slecht geïsoleerde koopwoningen gesubsidieerd.

Daarnaast wordt het voor een grote groep Zwollenaren met een inkomen tot 130% van het minimumloon mogelijk om een beroep te doen op energiecoaches en -klussers die kleine energiebesparende maatregelen kunnen installeren in koop- en huurwoningen. Dit wordt tevens vanuit Warm Thuis gefinancierd. Het initiatief gaat uit van sociale besmetting, waardoor buurtinitiatieven en sociale wijkteams een belangrijke rol spelen in het bereiken van de doelgroep.

Datum 10 oktober 2022

Aanpak voor de komende tijd: 2022-2023

Voor inwoners gaat Warm Thuis in 2023 worden uitgebreid om structureel lagere energierekeningen bij meer huishoudens te realiseren door isolatiemaatregelen te treffen. Verder gaan we meer woningen isoleren en meer energiecoaches en -klussers opleiden. Door de samenwerking met woningcoöperaties te intensiveren worden (sociale) huurhuizen in snel tempo verduurzaamd.

Het versterken van buurtinitiatieven is minstens zo belangrijk. De verwachting is dat de bestaande buurtinitiatieven aanstekelijk werken op het ontstaan van nieuwe initiatieven. Zij ontvangen verder ondersteuning door Warm Thuis en het Zwolse isolatieprogramma. Met online en offline communicatiecampagnes kunnen de initiatieven verder onder de aandacht worden gebracht.

Voor ondernemers geldt dat de verduurzaming van hun bedrijf een reële optie is. We gaan vanuit Warm Thuis een separaat isolatieprogramma voor ondernemers zetten. Het Coördinatie Team Ondernemers kan hierin een faciliterende rol spelen.

3. Bestaanszekerheid en samenwerking met de sociale basis

Huidige aanpak

In samenwerking met de sociale basis is het mogelijk om sociale uitsluiting – een direct gevolg van (energie)armoede dat kan leiden tot vereenzaming, psychische problemen en wending tot criminele activiteiten – te voorkomen. Maatschappelijke instellingen en werkers spelen hierin een sleutelrol. De stadsdialoog 'Zwolle Armoedevrij!' verbindt de gemeente op directe wijze met de stad en haar inwoners om tot de beste oplossingen voor het versterken van bestaanszekerheid te komen.

Rond gezondheid en sport zijn er veel partners in de stad die inwoners motiveren om fysiek én mentaal gezond te zijn en blijven in tijden van financiële stress en in sommige gevallen langdurige coronaklachten. Samen met deze partners wordt nu volop ingezet op laagdrempelige en zoveel mogelijk gratis sport- en beweegactiviteiten.

Met behulp van de Sociale Wijkteams kan (energie)armoede bij inwoners vroegtijdig gesignaleerd worden. Hierbij wordt samengewerkt met partners als woningbouwcoöperaties, de inkomensondersteuning/schulddienstverlening en scholen en is er oog voor speciale doelgroepen als statushouders, Oekraïense vluchtelingen en gedupeerden van de toeslagenaffaire.

Aanpak voor de komende tijd: 2022-2023

Een voorstel om de Kindregeling van 110% naar 130% van het minimumloon te verhogen wordt in december 2022 aan u voorgelegd. Ook de inkomensgrens voor vergoeding voor sportverenigingen en van ouders van wie de kinderen sporten via Stichting Jeugd Sportfonds wordt naar dit percentage opgehoogd. Hiermee worden de gevolgen van armoede voor kinderen verkleind.

Scholen in kwetsbare wijken kunnen meedoen aan het landelijke Experiment Rijke Schooldag, dat zich richt op de persoonlijke en professionele ontwikkeling van kinderen. Met scholen in Diezerpoort/Holtenbroek is Zwolle hiervoor recent geselecteerd. Via stichting Jeugd Educatiefonds

Datum 10 oktober 2022

kunnen scholen gratis ontbijt of lunches organiseren. Als gemeente zetten we in op een grote deelname van scholen.

Ter aanvulling op de huidige energietoeslag en het energieprijsp plafond vanuit het Rijk onderzoeken we het verhogen van de grens waarop recht is op de energietoeslag in 2022 en de hoogte van de energietoeslag. In navolging van de gemeente Utrecht kan dit worden opgehoogd naar 150% van het sociaal minimum. Dit komt in Zwolle neer op 2.700 extra huishoudens en €3.510.000 extra investering, gebaseerd op het toekennen van de volledige energietoeslag van 1300 euro.

Het risico bestaat dat door het (tijdelijk) verhoogde vermogen met de energietoeslag (tijdelijk) geen recht bestaat op kwijtschelding van de gemeentelijke belastingen. Het streven is per 1 januari 2023 een verhoogde vermogensgrens te laten gelden. De organisatie maakt hiervoor een voorstel. Dat kost de gemeente circa 100.000 euro aan misgelopen belastingen.

In overleg met de voedselbanken gaan we verkennen of de gemeente bij grote toeloop meer ondersteuning kan bieden en samen met de instellingen kan optrekken in de communicatie. Een dergelijk gesprek wordt zo nodig ook gestart met de Dierenvoedselbank.

Speciale aandacht gaat uit naar een deel van de maatschappelijke voorzieningen, die onder druk zijn komen te staan door de inflatie en hoge energielasten. Dit betreft onder meer sportverenigingen, culturele accommodaties als musea en theaters en wijkgebouwen. We werken een regeling uit hoe we hen tegemoet kunnen komen in de toenemende kosten of in het nemen van duurzaamheidsmaatregelen. Dit vertaalt zich terug in het feit dat inwoners hier terecht kunnen in tijden van financieel noodweer.

Voor verdere samenwerking wil de gemeente een ronde maken langs maatschappelijke instellingen en ondernemers in de stad om een beeld te krijgen van de situatie van deze partners en meer samenwerking te realiseren ofwel te verdiepen.

Financiën

Het voorstel is om voor bestaanszekerheid een fonds te vormen van € 1,5 mln. Dit bedrag gaan we inzetten voor de verschillende onderdelen in de aanpak en voor een hoger beroep en/of verruiming van bestaande regelingen. Het fonds is ter aanvulling aan de bedragen die in de begroting zijn opgenomen voor onder meer de energietoeslag, minima-regelingen, hogere energiekosten, bijzondere bijstand zelfstandigen e.d. Ook leggen we een inhoudelijke verbinding met het Sociaal Herstelplan waarin ook middelen beschikbaar zijn voor intensivering van de ondersteuning aan inwoners o.a. bij armoede en schulden. De gelden voor het te vormen fonds komen uit financiële ruimte van de nog beschikbare TONK-gelden.

De bedragen in het fonds worden niet direct toegevoegd aan de programma's en doelen in de begroting. De plannen en regelingen worden eerst nog nader uitgewerkt en ook alleen het werkelijke extra financieel beslag als gevolg hiervan komt ten laste van het fonds. Een opgavemanager Bestaanszekerheid draagt zorg voor samenhang in de plannen en prioritering en beheert het fonds. Voorstellen worden voorgelegd aan het college. Wij zullen u dan ook periodiek informeren over de

Datum 10 oktober 2022

uitwerking van de plannen en regelingen met een overzicht van het beroep dat daarvoor wordt gedaan op het fonds bestaanszekerheid.

De versterking van de dienstverlening is op hoofdlijnen uitgewerkt en hieronder toegelicht. Dit telt op tot een bedrag van € 700.000. Hiervan wordt € 130.000 voor 2022 gedekt uit de huidige bedrijfsvoering, € 270.000 uit de nog beschikbare rijks gelden voor uitvoeringskosten energietoeslag en € 300.000 voor 2023 uit de nog beschikbare TONK- gelden.

Versterking dienstverlening voor inwoners en ondernemers

Ter verbetering van de vindbaarheid van bekendheid met bestaande regelingen voor ondersteuning van inwoners wordt een plan van aanpak opgesteld als onderdeel van het programma dienstverlening en toegankelijke stad. Voor het maken van een plan van aanpak wordt een bedrag van € 160.000 geraamd. Daarnaast willen we onze bereikbaarheid voor vragen van inwoners en ook voor zorgen dat bij het klantcontactcentrum (KCC) voldoende capaciteit en expertise aanwezig is om deze vragen te beantwoorden. Daarvoor ramen we een bedrag van € 70.000. De kosten van de opgavemanager Bestaanszekerheid bedragen € 55.000.

De extra vindbaarheid en bekendheid met bestaande regelingen zal naar verwachten leiden tot meer vraag naar ondersteuning. Wij hopen hiermee ook te bereiken dat inwoners en ondernemers zich eerder melden bij het sociaal wijkteam of sociaal raadslieden met vragen over de regelingen. Inwoners kunnen tevens direct hulp krijgen bij het invullen van de benodigde formulieren en alle andere financiële of juridische kwesties. Om deze extra dienstverlening te kunnen bieden wordt een bedrag van € 220.000 geraamd.

Inwoners en ondernemers die het niet lukt om, samen met de Sociaal Raadslieden of Sociaal Wijkteam de geldproblemen op te lossen kunnen terecht bij schulddienstverlening. Voor inwoners die dreigen te worden afgesloten van energie of met huurachterstanden heeft schulddienstverlening al rechtstreekse contacten met de netwerkbeheerders en woningcorporaties. Ook hier verwachten we een toename van het aantal ondersteuningsvragen. Hiervoor zullen wij extra capaciteit bij schuldhelpverlening inzetten, ook voor ondernemers. Voor ondernemers gebeurt dit in nauwe samenwerking met het Regionaal Bureau Zelfstandigen. Dit bureau biedt ondersteuning aan ondernemers met financiële problemen en uitdagingen vanuit het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz). Totaal aan extra capaciteit voor schulddienstverlening aan inwoners en ondernemers en het Regionaal Bureau Zelfstandigen ramen wij een bedrag van € 195.000.

Door de stapeling van uitdagingen ontstaat enorm veel druk op de uitvoeringscapaciteit van dienstverlening, met name bij inkomensondersteuning en inwonerszaken. Een kwetsbaar punt van onze plannen is de huidige overbelasting van de arbeidsmarkt. Vanuit HR doen we van alles om tijdelijk personeel aan te nemen.

Tegemoetkoming energiekosten maatschappelijke organisaties en verenigingen

Zoals eerder aangekondigd in de raadsnota 'Handelingsperspectief prijsstijgingen in 2022' werken wij een regeling uit voor een tegemoetkoming aan maatschappelijke organisaties en verenigingen die aantoonbaar kunnen maken dat zij zelf de problemen als gevolg van prijsstijgingen van energie niet op kunnen vangen. De regeling zal complementair zijn aan de maatregelen van het Rijk. Dit vraagt nog enige uitwerking aangezien de rijksmaatregelen pas onlangs bekend zijn gemaakt. Het restant van stelpost voor hogere energielasten van € 175.000 is daarvoor in de begroting 2022 beschikbaar. Mocht

Datum 10 oktober 2022

dit onvoldoende blijken te zijn dan kan dit bedrag nog worden aangevuld uit het fonds bestaanszekerheid en kansengelijkheid.

Communicatie

Versterken van de communicatie aan inwoners en ondernemers is onderdeel van het voorstel. We gaan met inwoners op diverse manieren in gesprek. Omdat de plannen verder uitgewerkt moeten worden zullen we de raad periodiek informeren over het beslag dat op het fonds Bestaanszekerheid en kansengelijkheid wordt gedaan.

Vervolg

De plannen en regelingen worden eerst nader uitgewerkt en ook alleen het werkelijke extra financieel beslag als gevolg hiervan komt ten laste van het fonds. Een opgavemanager Bestaanszekerheid draagt zorg voor samenhang in de plannen en prioritering en beheert het fonds.

Openbaarheid

Deze informatienota is openbaar.

Burgemeester en Wethouders van Zwolle,

voorzitter, Peter Snijders

secretaris, Dick Emmer